

Становище

на проф. д-р Милияна Каймакамова за дисертационния труд на Галина Стефанова Грозданова на тема: „Населението на Южна България VI-IX в. (по археологически данни)”

за присъждане на образователната и научна степен „Доктор”

Безспорно е, че проучването на етнокултурните явления и процеси е предмет на изследване от различни научни области, но е вярно също така, че историкът, лингвистът, етнографът или който да е друг специалист-медиевист не би могъл да ги анализира пълноценно без да разполага с конкретно проучен археологически материал. В този ред на мисли искам да изтъкна, че дисертационният труд на Галина Ст. Грозданова, посветен на проблема за населението на Южна България през VI-IX в. по археологически данни, идва да запълни една съществена празнина в българската медиевистика. Липсата на целенасочено изследване на паметниците на материалната култура, открити на територията на спменатия регион досега, е сериозна пречка за създаване на една поддостоверна от историческа гледна точка характеристика на нейното демографско и етническо състояние в периода на прехода от Античността към Средновековието. Затова по моя преценка темата на дисертацията е успешно избрана.

Уводната част на труда разкрива убедително цялостната методология на изследването, неговите цели и задачи. Много добре са обосновани неговият териториален и хронологически обхват. Показана е отлична ориентация в сложния характер на въпросите, които са свързани с проучвания от авторката проблем. В резултат на задълбоченото запознаване с досегашните проучвания се констатира наличието на дисбаланс между литературата и дискусиите от втората половина на XXв., посветени на значението на Североизточна и Южна България в историческите процеси през VI-IX в., като вниманието на специалистите се концентрира главно върху първия регион. Същевременно авторката отчита и направените вече наблюдения на редица обекти от Южна България, които свидетелстват за съжителство на различно по произход население в региона. Така на основата на резултатите от археологическите разкопки, осъществени през последните години, Галина Грозданова, според мен, напълно основателно показва критично отношение към отдавна наложилото се становище, че земите на юг от Хемус са били напълно обезлюдени през т. нар. „период на тъмните векове” (19-25).

Концепцията си за наличие на разнородно население на територията на днешна Южна България дисертантката разработва в няколко основни насоки: състояние на византийската власт и византийското наследство от VI-VII в., селищната характеристика на региона, керамиката и некрополите от периода VII-IX в. Подробната структура на дисертацията в синтез отразява широкия кръг от въпроси, разгледани аналитично в нейното изложение.

Историческият подход на Г. Грозданова проличва особено добре от характеристиката на византийското административно и църковно управление в региона, направена в светлината на епиграфските, нумизматичните и сфрагистични данни, както и на епархийските списъци. Специално е открито и значението на първобългарските надписи от времето на Българското ханство, отразяващи българо-византийските отношения през VIII-средата на IX в., като важен извор за етнико-политическите промени в Тракия по това време. Налице е и стремеж към открояване на спецификите на местното развитие по отношение на съседните региони в политическо административно и културно отношение. Основните приноси на дисертацията са направени в главите от пета до осма, написани въз основа на разнороден и богат археологически материал, систематизиран и проучен от авторката. Тук подробно са анализирани промените, които настъпват в топографията, градоустройството, архитектурата на градовете и селищата на Византия от региона на Тракия в хода на нашествия и заселвания най-вече на славяни, прабългари и авари от края на V до средата VII в. Приведени са нови важни доказателства за разрушенията и опожаряванията, станали на територията на юг от Стара планина, които са подробно

описани във византийската агиография и съчиненията на византийските автори като Прокпий Кесарийски, Псевдомаврикий, Менандър, Йоан Ефески, Теофилакт Симоката, Теофан Изповедник, патриарх Никифор и др. В тази връзка е открито значението на разкритите опожарени пластове, колективните монетни находки, производството и употребата на битовата керамика, находките от некрополите и т.н. От съществено значение за бъдещите научни анализи и изследвания е изводът на Г. Грозданова за устойчивост и хомогенност на керамичния комплекс и на погребалните практики в некрополите по отношение на чуждите влияния (с. 61).

Приносен характер имат изработеният модел за систематизация, класификация и сравнителен анализ на ранносредновековната керамика от обектите, както и предложената корекция на съществуващите вече опити за хронология на некрополите от Рило-Родопската област. Използването на непубликувани материали от разкопки с участието на Г. Грозданова и от музейните фондове и сбирки допълват в значителна степен представата за оригиналния и приносен характер на дисертационния труд.

Горепосочените приноси в дисертацията ми дават основание да препоръчам на почитаемите членове на научното жури да присъдят образователната и научна степен „ДОКТОР” на ГАЛИНА СТЕФАНОВА ГРОЗДАНОВА. Убедена съм, че тя напълно я заслужава.

23. IV. 2012 г.
София.

проф. д-р Милияна Каймакамова